

Pregledni rad
UDK 070:004.738.5“1993-2010“(497.5)
(23-42)
Primljeno: 10. 9. 2010.

*Mato Brautović**

Razvoj hrvatskog online novinarstva 1993-2010.

Sažetak

Vijesti s interneta svakodnevno konzumira čak 33 posto građana Republike Hrvatske, dok 45 posto vjeruje onome što je objavljeno na internetu. Iz tih se podataka da zaključiti da online novinarstvo predstavlja jednakopravni oblik novinarstva u Hrvatskoj. Ovaj rad pokazuje da su se online novinarstvo i online mediji u Hrvatskoj razvijali usporedo s onim u zapadnim demokracijama, te da taj razvoj vrlo često nije bio rezultat stvarnih potreba korisnika, već praćenja trendova. Prvi online mediji javljaju se već 1993. godine, neposredno nakon spajanja Hrvatske na internet, da bi se pravi bum u online novinarstvu dogodio 1998. godine, kad su online mediji najveći razvoj doživjeli u SAD-u i Zapadnoj Europi. Prvi online medij koji je redovito objavljivao informacije bio je HRT i to još 1994. godine. Novi zalet online mediji i online novinarstvo dobivaju tijekom demokratskih promjena 2000. godine, da bi jednakopravni novinarski status postigli tri godine kasnije. Naime, 2003. godina se može smatrati prijelomnom kad je u pitanju online novinarstvo, budući su online mediji po broju korisnika postali konkurentni klasičnima, a Hrvatsko novinarsko društvo je počelo dodjeljivati nagrade i online novinarima.

Ključne riječi: Hrvatska, internet, online novinarstvo, online mediji, povijest

* Autor je doktor znanosti i docent Sveučilišta u Dubrovniku

Review article

UDK 070:004.738.5“1993-2010“(497.5)

(23-42)

Received: 10. 9. 2010.

*Mato Brautović**

Development of Croatian online journalism 1993-2010

Summary

Online journalism represents equally legal form of journalism in Croatia as Internet news are consumed by 33% of the Croatian population while 45% believe in its content. This paper shows that online journalism and online media have developed simultaneously in Croatia and in western democracies and that such development was more a result of following the trends than real consumers' needs. First online media appeared already in 1993, soon after Croatia got Internet access. The real boom in online journalism happened in 1998 when online media developed in USA and Western Europe. The first online media which regularly published information was HRT (Croatian National Radio and Television) in 1994. Online media and online journalism spread during democratic changes in 2000, while “emancipation” status was achieved three years later. Namely, the year 2003 can be considered the breakpoint of online journalism, firstly because online media became competitive to traditional media in regards to number of consumers, and secondly because the *Croatian Journalists' Association* started awarding online journalist as well.

Key words: Croatia, internet, online journalism, online media, history

* The author has PhD and he is an assistant professor at University of Dubrovnik

Uvod

Danas u Hrvatskoj ima oko 250 online medija¹, a puni popis se može pronaći na <http://www.hrmediji-online.com/>

Televizija je glavni izvor dnevnog informiranja za većinu građana u RH. Građani bolje naobrazbe više koriste druge načine informiranja, a internet je tek treći po korištenju. Najviše ga koriste osobe iz dobne grupe od 15 do 34 godine starosti – 25 posto, one s mjesečnim primanjima preko 6 tisuća kuna – 20 posto, koliko je i korisnika s visokom stručnom spremom, a donekle je istaknut i grad Zagreb s okolicom – 16 posto².

Kad je riječ o povjerenju u medije, Hrvati najviše vjeruju informacijama objavljenim na internetu. Čak 45 posto ispitanika iskazuje puno povjerenje u internet, 24 posto osrednje, dok ih 30 posto uopće nema povjerenja³.

Prema podacima međunarodne tvrtke za oglašavanje na internetu Httpool, hrvatski online mediji imaju doseg od 1,11 milijun korisnika dnevno, što čini oko 33 posto populacije⁴.

Iz prethodnih podataka vidimo kako online novinarstvo danas predstavlja jednakopravni oblik novinarstva u Hrvatskoj. Ono ima svoje zakonitosti, principe prezentacije sadržaja i rutine, te je priznato kao zasebni oblik novinarstva.

Međutim, usprkos činjenici da online mediji i online novinarstvo u Hrvatskoj postoje čak 17 godina, nitko do sada nije pokušao sagledati kojom su se brzinom razvijali, te koji su ključni momenti i glavni problemi tog razvoja.

Hipoteza rada je da su se online novinarstvo i online mediji u Hrvatskoj razvijali usporedo s onima zapadnih demokracija, te da je praksu rada u online medijima pratio odgovarajući razvoj obrazovanja i priznanje struke. Za potrebe istraživanja korištena je povijesna znanstvena metoda.

¹ Korman, K. O projektu. URL: <http://www.hrmediji-online.com/>. (22.1.2010.)

² GfK. Kako naši građani doživljavaju profesiju – NOVINAR. URL: http://www.gfk.hr/public_relations/press/press_articles/003456/index.hr.html. (21.1.2010.)

³ Duka, Z. U internet vjerujemo. 18.11.2009. URL: <http://www.novolist.hr/2009/11/19/u-internet-vjerujemo.aspx>. (21.1.2010.)

⁴ Httpool. Doseg Httpoola. URL: <http://www.httpool.hr/httpool-reach>. (18.1.2010.)

Spajanje hrvatske na internet i prvi online mediji

Priča s Internetom u Hrvatskoj započinje 1991. godine kad je, na prijedlog Predraga Palea, Ministarstvo znanosti i tehnologije pokrenulo Carnet. U studenom 1992. godine uspostavljena je prva međunarodna komunikacijska veza koja je CARNetov čvor u Zagrebu povezala s Austrijom i svjetskom računalnom mrežom Internet⁵.

Početak 1993. godine međunarodna organizacija internet Assigned Number Authority (IANA) dodijelila je CARNetu administraciju nad vršnom .hr domenom⁶. Tijekom 1993. i 1994. godine kreiraju se prve hrvatske web stranice. Trend prate i mediji. Prve novine koje su se pojavile na Internetu još 1993. godine bili su računalni časopisi Byte i Bug. „Čitatelji Byte mogli su na CARNetu čitati Byte još prije nego što je bio tiskan“⁷.

Informatičke časopise pratila je Hrvatska radio televizija (www.hrt.hr). HRT je 30. travnja 1990. godine⁸ pokrenuo teletekst, iz čije se redakcije kasnije razvilo internetsko izdanje. „Tako u eksperimentalnom radu već tijekom 1994. godine, novi servis HRT-a - web stranice HRT-a počinju svoj život kao potpuno novi medij.“⁹ Zanimljivo je da je prvi svjetski online medij bio Paolo Alto Weekly iz Kalifornije, koji je u siječnju 1994. godine započeo objavljivanje online novosti dva puta tjedno, iz čega je vidljivo kako Hrvatska nije kasnila za zapadnim trendovima. Pokretanje prvih hrvatskih online medija je još fascinantnije imamo li u vidu da je još u listopadu 1995. godine u Hrvatskoj bilo gotovo nemoguće uspostaviti internetsku vezu, da je bilo registrirano svega 2,5 tisuće internetskih korisnika, te da je postojalo svega 50 .hr web adresa¹⁰.

5 Carnet. Povijest CARNeta. 18.11.2008. URL: http://www.carnet.hr/o_carnetu/o_nama/povijest_carneta.(22.1.2010.)

6 Carnet. Povijest CARNeta. 18.11.2008. URL: http://www.carnet.hr/o_carnetu/o_nama/povijest_carneta.(22.1.2010.)

7 Malović, S. Hrvatska na Internetu: Neiskorištene mogućnosti. // Trenutak hrvatske komunikacije. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 1995. Str. 30.

8 HRT. Važniji datumi u povijesti Hrvatskog radija i televizije. Leksikon radija I televizije. Masmedija, Zagreb, 2006, str. 538.

9 HRT. Povijest HRT-a. 2.10.2009. URL: [http://www.hrt.hr/index.php?id=173&tx_ttnews\[cat\]=96&tx_ttnews\[tt_news\]=326&tx_ttnews\[backPid\]=185&cHash=7a4a5cb205](http://www.hrt.hr/index.php?id=173&tx_ttnews[cat]=96&tx_ttnews[tt_news]=326&tx_ttnews[backPid]=185&cHash=7a4a5cb205).(22.1.2010.)

10 Malović, S. Hrvatska na Internetu: Neiskorištene mogućnosti. // Trenutak hrvatske komunikacije. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 1995. Str. 30.

Ipak treba imati na umu da su, iako je postojao određeni broj online medija, jedine aktualne informacije objavljivane na internetu bile vijesti HRT-a, a koje su bile „u ustvari samo prijepis radio i TV vijesti, bez dodatne obrade za internet“¹¹.

Internetska izdanja postaju mainstream

Profesor Stjepan Malović proveo je u svibnju 1997. godine analizu hrvatskih masovnih medija na internetu¹² za koje je ustvrdio kao je opći dojam bio razočaravajući i brojem i kvalitetom. U vrijeme Malovićeve istraživanja web stranice su imali Arkzin, Bug, Glas Istre, Glas Koncila, Hina, Hrvatski obzor, Nacional....

Jedan od rijetkih hrvatskih online medija koji je svakodnevno ažurirao strance bio je Monitor (www.monitor.hr), pokrenut 1997. godine. Iako je na početku Monitor.hr objavljivao usporedo s istoimenim časopisom Internet Monitor, vlasnik Željko Anderlon je vrlo brzo shvatio „da je tisak preskup i prerizičan, a da zapravo sve što želiš možeš objavljivati na webu i imati istu ili veću publiku.“¹³

Niti jedna od dnevnih novina u vrijeme istraživanja nije imala svoje online izdanje. „...Najveći i najutjecajni masovni mediji imaju najslabije WWW stranice, kao da su mišljenja «Nama je dobro i ovako, u našem vlastitom medijskom prostoru, pa nam ne trebaju nikakve novotarije. Zar nije čudno da nijedan hrvatski dnevni list u to vrijeme nije imao svoju WWW stranicu. Glas Istre je tek kretao sa svojom eksperimentalnom stranicom ...»¹⁴.

¹¹ Malović, S. Hrvatska na Internetu: Neiskorištene mogućnosti. // Trenutak hrvatske komunikacije. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 1995. Str. 31.

¹² Malović, S. Pregled i analiza WWW stranica hrvatskih masovnih medija Internet: Između mode i potrebe. // Medijska istraživanja. 3, 1-2(1997.)

¹³ REP.hr. Intervju - Željko Anderlon: Smišljam nove web projekte. 11.3.2009. URL: <http://www.rep.hr/vijesti/internet/intervju-zeljko-anderlon-smisljam-nove-web-projekte/253/>.(24.1.2010.)

¹⁴ Malović, S. Pregled i analiza WWW stranica hrvatskih masovnih medija Internet: Između mode i potrebe. // Medijska istraživanja. 3, 1-2(1997.)

Tablica 1 – Vrijeme pokretanja online medija

Naziv medija	Vrijeme pokretanja online medija
Hrvatska radio televizija	1994.
Glas Istre	Lipanj 1996.
Monitor.hr	1997.
Feral Tribune	Kolovoz 1998.
Vjesnik	Listopad 1998.
Večernji list	Veljača 1999.
Slobodna Dalmacija	Lipanj 1999.
Novi list	Siječanj 2002.

Jedan od najboljih online medija toga vremena bila je Hrvatska radio televizija. „HRTV ugodno iznenađuje svojim nastupom na mreži. Osjećaju se dobre vibracije i – koji put - površna realizacija. Ali vijesti se ažuriraju, Dnevnik Hrvatskog radija emitiran u 15 sati može se slušati već nešto prije 16 sati, a atraktivna glazbena produkcija i Eurovizijski songovi mamac su za široku publiku. Likovna prezentacija naslovnice, pregleda vijesti i samih vijesti mnogo je bolja nego što to rade drugi hrvatski mediji.“¹⁵

Glas Koncila nije svakodnevno osvježavao stranicu, već u ritmu objave tiskanog izdanja Glasa Koncila. Nacional je u vrijeme istraživanja kao sadržaj web stranice imao skeniranu stranicu iz novine. S druge strane, mali i lokalni Radio Slavonski Brod je reemitirao svoj program na internetu.

Malović je u svom radu oštro kritizirao nekomercijalni servis HINA, koji je na internetu „slučajnim odabirom“ objavljivao novosti¹⁶.

¹⁵ Malović. S. Pregled i analiza WWW stranica hrvatskih masovnih medija Internet: Između mode i potrebe. // Medijska istraživanja. 3, 1-2(1997.)

¹⁶ Malović. S. Pregled i analiza WWW stranica hrvatskih masovnih medija Internet: Između mode i potrebe. // Medijska istraživanja. 3, 1-2(1997.)

Prijelomna 1998.

U Hrvatskoj su 25. ožujka 1998. Godine, od deset postojećih dnevnih novina, web stranicu imali samo Glas Istre i Večernji list, s tim da je potonji imao tek naznačenu adresu. Osim Obzora, niti jedan drugi politički tjednik nije imao web stranicu, a od ostalih tjednika stranice su imale Glas koncila, Nacional, Vijenac i Arkazin. Od lokalnih medija web stranice su imali Međimurje, Brodski list, Glas Podravine i Prigorja, te specijalizirani Oglasnik, Banka i Banak¹⁷.

„Ukupno je na internetu bilo 12 novina, od više od dvije stotine koliko ih u grupi dnevnika, tjednika, specijaliziranih i lokalnih novina izlazi u Hrvatskoj“¹⁸.

Razlog kašnjenju u pokretanju online izdanja možemo pronaći u statistici broja internetskih korisnika u Hrvatskoj, a kojih je do kolovoza 1999. godine bilo svega 6 posto¹⁹. Analizirajući istu problematiku, Branko Hebrang je zaključio i da novinarstvo u to doba nije bilo spremno prihvatiti internet, da se ulaganja u internet sporo ili uopće ne vraćaju, „izlazak na internet“ se doživljava kao promotivno-promidžbena aktivnost, posloводства nisu spremna osnovati zasebna uredništva za online medije, redakcije su bile slabo tehnički opremljene, a uredništva je mučio nedostatak informatičkog kadra²⁰.

„Od deset hrvatskih dnevnika samo su tri integralno informatizirana, u drugima je informatizacija djelomično provedena. Dok se u novinama ne integrira digitalizacija teksta, slike i stranica, sve do izlaza na film, teško je očekivati pokretanje onoga što se naziva elektroničkim novinama“²¹.

Online izdanje Vjesnika (www.vjesnik.hr) pokrenuto je u listopadu 1998. godine, dok je Slobodna Dalmacija (www.slobodnadalmacija.hr) svoje online izdanje pokrenula u lipnju 1999. godine. Oba su dnevna lista

¹⁷ Hebrang. B. Primjena novih medija u Hrvatskom tisku. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 77.

¹⁸ Hebrang. B. Primjena novih medija u Hrvatskom tisku. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 77.

¹⁹ Malović. S.; Selnow. G.W. The People, Press and Politics of Croatia. London, Praeger, 2001. Str. 203-204.

²⁰ Hebrang. B. Primjena novih medija u Hrvatskom tisku. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 78-79.

²¹ Hebrang. B. Primjena novih medija u Hrvatskom tisku. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 79.

na Internetu imala tek puke kopije tiskanih izdanja. Nešto prije Slobodne Dalmacije, online izdanje pokreće i Večernji list, koje je po svom sadržaju i dizajnu slično prethodnima.

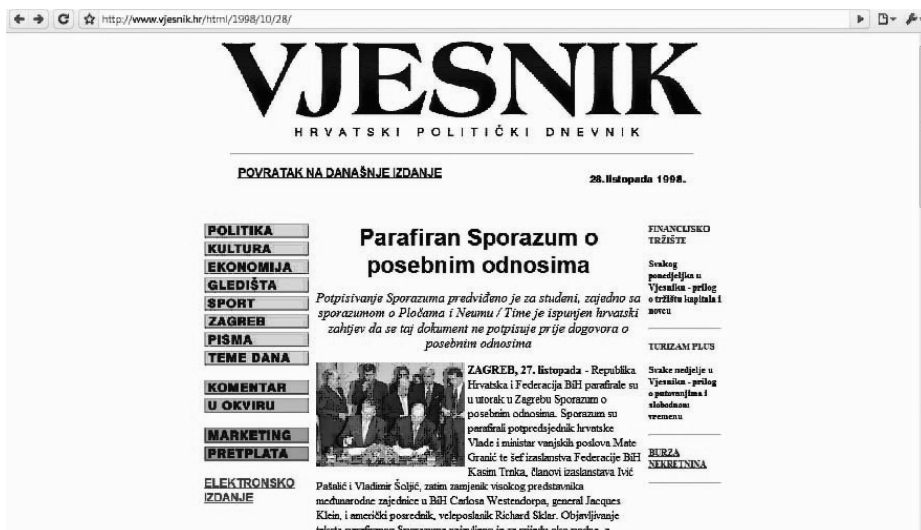
Tablica 2 – Izlaz hrvatskih medija na web²². Podaci nadopunjeni s Byte i Bug

Godina	Broj medija na webu	Tisak	Radio	TV
1993.	2	2	-	-
1994.	4	2	1	1
1995.	7	2	4	1
1996.	26	13	10	3
1997.	33	17	13	3
1998.	cca 60	cca 45	cca 17	3

Iz tablice 2. vidimo kako je rast online izdanja posebno značajan u 1998. Godini, što je u skladu s trendom porasta broja online medija u zapadnoj Europi i SAD-u, gdje je u razdoblju od 1997. do 2001. godine njihov broj povećan za 120 posto, ali je kasnije taj rast usporen²³.

²² Sviličić. N. Izlaz hrvatskih medija na web. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 89.

²³ Balding. T. World Press Trends: Mixed Fortunes for Newspaper Industry. 2002. URL: <http://www.wan-press.org/brugges2002/wpt.html>. (15.01.2010.)

Slika 1 - Početna stranica prvog izdanja Vjesnika na internetu

Online mediji i demokratske promjene

Najveći pomak kod online medija bio je pokretanje web stranice Izbori.net (<http://www.izbori.net>) u rujnu 1999. godine. Niti jedan online medij do tada nije postao tako popularan i utjecajan.

„Internet korisnici u Hrvatskoj nisu bili veoma zainteresirani za izražavanje njihovih političkih mišljenja na webu. Ali, postalo je jasno da izbori jesu, i kada je tisuće građana pristupilo nevladinim organizacijama radi demokratskog izbornog okruženja, potreba za drugačijim glasovima je bila očita“.²⁴

²⁴ Malović, S. Internet: New Interactive channel for civil society institutions. // Communication Culture in Transition. / uredila Nora Schleicher. Budapest : Akademiai Kiado. 2000.

Slika 2 - Početna stranica prvog izdanja Slobodne Dalmacije na internetu

Izbori.net ostvarili su veliki uspjeh, a na dan izbora, 3. siječnja 2000. godine, imali su više od 100 tisuća posjeta²⁵. Pored Izbori.net postojalo je još nekoliko web stranica što su nudile informacije koje se nisu mogle pronaći kod mainstream medija u Hrvatskoj, a koje su bile financirane od strane inozemnih fondacija²⁶.

Urednik Izbori.net bio je Matija Babić, koji je pokrenuo još dva vrlo uspješna online medija Online.hr (<http://www.online.hr>) i Index.hr (<http://www.index.hr>).

U 2000. godini pokrenut je i sportski online medij Sportnet.hr, koji je iste godine nagrađen s dvije nagrade za najbolju web stranicu. Iste godine pokrenut je i Klik.hr, koji je odmah preuzeo ulogu jednog od vodećih online medija.

Babiću je 2001. godine ponuđeno pokretanje Iskonovog online medija, ali zbog nemogućnosti postizanja dogovora s vlasnikom Iskona, uz

²⁵ Malović. S.; Babić. M. Web coverage of parliamentary elections: Unused channel. // Community – net in South and East Europe. / uredio Franc Trček. Ljubljana : Faculty of Social Science. 2003.

²⁶ Malović. S.; Selnow. G.W. The People, Press and Politics of Croatia. London, Praeger, 2001. Str. 204.

pomoć Globalneta pokreće Online.hr²⁷. Iskon uskoro preuzima Klik.hr. U studenom 2002. godine, zbog nemogućnosti dogovora oko poslovnih udjela i financija, Babić s cjelokupnim uredništvom osniva Index.hr.

Slika 3 - Obavijest da autori i kompletna redakcija Online.hr napušta Globalnet i pokreće www.index.hr

Jedan od prijelomnih trenutaka za hrvatske online medije dogodio se kada je Index.hr objavio da u posjedu ima amaterski porno uradak hrvatske pop pjevačice Severine Vučković. Nakon što su fotografije iz filma objavljene na Index.hr, svi klasični mediji prenijeli su priču. U vrijeme te afere konzumacija interneta u Hrvatskoj u informativnom smislu porasla je na 20 posto, čime se broj korisnika gotovo poduplao²⁸. Iako je nakon nekoliko dana konzumacija interneta pala na jednaku razinu kao prije afere, online mediji su se etablirali kao relevantni izvori informacija.

Posljednji klasični medij koji je pokrenuo online izdanje bio je Jutarnji list. Svoje online izdanje predstavili su tek u prosincu 2005. godine.

²⁷ Babić, M. Povijest Indexa. 1.12.2006. URL: <http://www.matijababic.blogger.hr/post/povijest-indexa/111039.aspx>.(22.1.2010.)

²⁸ Prizma istraživanja. Utjecaj društveno-političkih skandala na korištenje Interneta u RH. 17.6.2004. URL: <http://www.cati.hr/services/hrv/media.htm>. (20.8.2005.)

Sadržaj hrvatskih online medija

Sadržaj hrvatskih online medija od početka nije bio prilagođen internetu kao mediju. Profesor Malović tako 1998. godine, pišući o stilskim obilježjima elektroničkih novina, navodi kako “malobrojne elektroničke novine koje se proizvode u Hrvatskoj nisu još razvile pravi stil izražavanja, već uglavnom preslikavaju novinski tekst, kombiniran sa slikama, tonom i katkad animacijom”²⁹. Osim s prilagodbom prezentacije online okruženju, hrvatski online mediji su imali i problema sa sadržajem.

Online mediji „pokrivaju raznorodna područja, kao što su političko-informativne vijesti, lifestyle, sport, horoskop, zabava, gospodarstvo, kultura, znanost, automobili – slično kao u dnevnim novinama. Uspješna uređivačka politika na internetskom portalu mora znati kombinirati suđenje u Lori s vijestima o Paris Hilton, pregovore o poslijebornoj koaliciji u Njemačkoj s viješću o mački s dva jezika, govorim primjere objavljene posljednjih nekoliko tjedana, a sve u nadi da će ono prvo – Lora ili koalicija u Njemačkoj – jedanput zainteresirati i osobe koje dolaze čitati, ili možda samo gledati, ono drugo.”³⁰

Zbog ograničenosti sredstava, u online medijima radi vrlo mali broj novinara i urednika. „Zato su često rubrike na portalima one-man-bandovi, a u nekim slučajevima jedna osoba sama obrađuje i po nekoliko različitih rubrika. Jasno je da je zbog toga rad na portalu u puno većoj mjeri rad u redakciji negoli na terenu.”³¹ U pojedinim online medijima novinar prosječno proizvede do 20 različitih napisa (sadržaja) dnevno. Zbog svega toga, dominantan model prikupljanja i produkcije sadržaja je zapravo preuzimanje s drugih online medija ili objava sadržaja klasičnih izdanja. Kako bi poboljšali kvalitetu sadržaja, pojedini online mediji preuzimaju sadržaj agencije HINA.

„S Hinom na internetu živimo svaki dan. Bilo bi prekurtoazno reći da bismo ponekad bili sretni kad bi neki izvještaji, posebice iz dopisništava u Hrvatskoj, manje sličili službenim zapisnicima. Ipak, bilo bi nepošteno ne priznati da vrlo često, unatoč namjeri da Hinin tekst preradimo, proširimo ili skratimo, jednostavno nemamo što niti oduzeti, niti dodati, niti uljepšati, niti pojednostaviti. Hinom bismo bili zadovoljniji, kad bi na

²⁹ Malović, S. Stilska obilježja elektroničkih medija. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 87.

³⁰ Đurović, Đ. Uloga novinske agencije u internetskom novinarstvu. // Medijska istraživanja. 12, 1(2006). Str. 139.

³¹ Đurović, Đ. Uloga novinske agencije u internetskom novinarstvu. // Medijska istraživanja. 12, 1(2006). Str. 139.

primjer brže reagirala na vijesti iz drugih medija i kad bi dnevna ponuda FaH-ovih fotografija bila raznolikija, posebice onih iz Hrvatske i onih koje nisu nužno samo vezane za politiku.³²

Prema istraživanju koje je provedeno u lipnju 2006. godine i u kojem je analiziran sadržaj Net.hr, Monitor.hr, Tportal i Index.hr, utvrđeno je kako je 67 posto sadržaja globalno, dakle posvećeno zbivanjima izvan Hrvatske. Najčešći izvor su HINA (25 posto), hrvatski mediji (16 posto), svjetski mediji (14 posto) i vlastita produkcija (34 posto). Tematski su dominantni sadržaji o lifestyleu i zabavi (37 posto), kriminalu i nasilju (21 posto), te politici (18 posto)³³.

Nagrade za online novinarstvo i priznanje struke

Prva nagrada koja se u Hrvatskoj počela dodjeljivati za online novinarstvo bila je SAP e-journalist prize koju je od 2001. godine dodjeljivala tvrtka SAP Hrvatska. Nagrada je za cilj imala proglasiti najbolje novinarske uratke s područja informatike i komunikacija, a ustvari je dodjeljivana za sadržaj u području informatike. Zbor informatičkih novinara Hrvatskog novinarskog društva 17. prosinca 2003. godine prihvatio je sudjelovanje u stručnom dijelu dodjele godišnjih nagrada. Nagrada koja se do tada zvala SAP e-journalist prize preimenovana je u nagradu SAP ICT Journalist Prize - Božo Težak, a Hrvatsko novinarsko društvo postalo je nositelj nagrade³⁴. Nagrada se od 2005. godine dodjeljuje za najboljeg novinara, najbolji urednički uradak i najbolji novinarski rad.

Prvom nagrađenom osobom koja je radila za online medije možemo smatrati glavnog urednika Monitor.hr Gorana Šikića, koji je 2003. godine dobio SAP nagradu za najbolji informatički tekst u internetskom mediju.

Nakon SAP-a i Zbora informatičkih novinara, online novinarstvo je službeno priznalo i Hrvatsko novinarsko društvo. Pravilnikom o

³² Đurović, Đ. Uloga novinske agencije u internetskom novinarstvu. // Medijska istraživanja. 12, 1(2006.). Str. 140.

³³ Brautović, M. Analiza sadržaja mainstream hrvatskih online medija: Komercijalni model komuniciranja // Utjecaj globalizacije na novinarstvo / Malović, Stjepan (ur.). Zagreb : ICEJ, 2006. Str. 117-130.

³⁴ SAP. Uručene nagrade „SAP ICT journalist prize - Božo Težak“ za najbolje ICT novinare. 11.12.2009. URL: <http://www.sap.com/croatia/about/press/press.epx?pressid=12365>.(22.1.2010.)

novinarskim nagradama Hrvatskog novinarskog društva, donesenim 27. ožujka 2003. godine, predviđena je mogućnost dodjele nagrada Marija Jurić Zagorka za novinare koji rade na Internet portalima za kategorije vijest, reportaža, intervju, komentar, istraživačko novinarstvo, najbolje uređena rubrika, karikatura, za unapređenje novinarskog izraza, snimateljski prilog Žarko Kaić i novinska fotografija Nikša Antonini³⁵. Online novinari su mogli konkurirati za nagrade Nagrada za životno djelo i Novinar godine. Ovaj pravilnik je nadopunjen 2008. godine, pa sada u njemu jasno stoji da se „nagrade dodjeljuju novinarima iz svih medija (novine, novinske agencije, radio, televizija, internet portali)“.

U 2006. godini HND nagradu za internetski rad u kategoriji kolumna jednoglasno je dobio Inoslav Bešker za interaktivnu kolumnu Pitajte Beškera, objavljenu na Jutarnji.hr³⁶.

Za internetski novinarski rad u kategoriji intervju HND-ovu nagradu za 2007. godinu dobili su novinari Toni Gabrić, Vesna Kesić, Boris Rašeta i Ivo Škorić za zajednički razgovor s Zoranom Milanovićem, koji je objavljen na H-ALTER.org 1. i 2. kolovoza 2007³⁷.

Nagradu HND za novinsku fotografiju Nikša Antonini u 2008. godini dobio je Goran Šebelić za seriju fotografija objavljenih u Jutarnjem listu, Slobodnoj Dalmaciji i na Net.hr-u³⁸.

Hrvatski zbor sportskih novinara dodijelio je nagradu za internetsko novinarstvo u 2007. godini Bernardu Jurišiću, glavnom uredniku i kolumnistu SportNet.hr³⁹.

Na kraju treba spomenuti i nagradu koju dodjeljuje informatički časopis Vidi, a koja je među prvima bila dodijeljena online mediju Index.hr, te ga na neki način afirmirala u ono što taj mediji predstavlja danas.

³⁵ HND. Pravilnik o novinarskim nagradama.27.3.2003.

³⁶ LIDER Press. Rezultati natječaja za novinarske nagrade za 2006.godinu. 7.5.2007.URL: <http://www.liderpress.hr/Default.aspx?sid=18574>. (22.1.2010.)

³⁷ Gojić, T. Dodijeljene godišnje nagrade Hrvatskog novinarskog društva. 8.5.2008. URL: <http://www.h-alter.org/vijesti/mediji/dodijeljene-godisnje-nagrade-hrvatskog-novinarskog-drustva>. (22.1.2010.)

³⁸ Tportal.hr. HND objavio dobitnike godišnjih nagrada. 6.5.2009. URL: <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/20105/HND-objavio-dobitnike-godisnjih-nagrada.html>.(22.1.2010.)

³⁹ HZSN. Nagrade i priznanja HZSN-a za 2007. godinu. URL: <http://www.hzsn.hr/index.php/nagrade/324-priznanja-hzsn-a-za-2007-godinu-te-nagrade-za-ivotno-djelo>.(22.1.2010.)

Obrazovanje za online novinarstvo

Osnovo mjesto akademskog razmatranja problematike novih medija i online novinarstva je znanstvena konferencija „Informacijska tehnologija i novinarstvo“ koja se već 14 godina održava u Interuniverzitetskom centru u Dubrovniku. Direktori te konferencije su prof.dr.sc. Nenad Prelog s Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, prof.dr.sc. Damir Boras s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i prof.dr.sc. Robert M. Hayes s University of California, Los Angeles. Na toj konferenciji su predstavljene mnoge inovacije i ideje na području internetske komunikacije i online novinarstva. Početkom 2009. godine osnovan je Institut za nove medije i e-demokraciju (www.edemokracija.hr), u sklopu kojega se izvodi prva škola online novinarstva.

Dio hrvatske akademske zajednice o problematici online medija i interneta izlagao je u sklopu znanstvenih konferencija koje su se od 1992. do 1997. godine održavala pod nazivom „Trenutak hrvatske komunikacije“. Također, isti organizatori organizirali su i skup „Novi mediji“ 1998. godine.

Prva znanja iz područja interneta novinari su mogli steći u Međunarodnom centru za obrazovanje novinara koji je djelovao u sklopu Hrvatskog novinarskog društva. Prvi mjesečni tečajevi odvijali su se u njihovom središtu u Opatiji 1997. godine, kada je opremljena računalna učionica. Obrazovanje novinara financirale su Otvoreno društvo, Europska unija i drugi donatori⁴⁰.

Kolegiji iz područja online novinarstva i novih medija izvode se na svim novinarskim ili sličnim studijima na preddiplomskoj i diplomskoj razini. Na Sveučilištu u Zagrebu djeluju dva studija, u sklopu Hrvatskih studija i Fakulteta političkih znanosti. Na diplomskom studiju komunikologije na Hrvatskim studijima izvodi se kolegij Web novinarstvo kojeg predaje Ivana Tarnaj⁴¹. Na preddiplomskom studiju Novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti izvode se kolegiji Novi mediji i Online novinarstvo. Predavač je prof.dr.sc. Nenad Prelog. Na diplomskom studiju

⁴⁰ Malović S.; Schow. G.W. The People, Press and Politics of Croatia. London, Praeger, 2001. Str. 214.

⁴¹ Hrvatski studiji. Nastavni planovi. Listopad 2008. URL: http://www.hrstud.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=113. (22.1.2010.)

Novinarstvo kolegij Konvergencija medija izvodi doc.dr.sc. Marina Mučalo.

Na Sveučilištu u Zadru, u sklopu Odjela za turizam i komunikacijske znanosti, izvodi se preddiplomski studij Turizam i kultura koji nudi kolegij Suvremeno novinarstvo, u sklopu kojeg se izučavaju Internet i konvergencija. Predavač je doc.dr.sc. Nada Zgrabljic Rotar. Na istom sveučilištu prof.dr.sc. Nenad Prelog već drugu godinu izvodi kolegij Internet i novinarstvo. Zadarsko Sveučilište bilo je izvođač poslijediplomskog studija iz informacijskih znanosti u sklopu kojega se izučavala problematika novih medija i Interneta.

Odjel za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku u sklopu prediplomskog studija Mediji i kultura društva, te diplomskog studija Novinarstvo izvodi nekoliko kolegija iz područja online novinarstva: Online izvješćivanje, Novi mediji, Uređivanje online medija, Online produkcija i Teorija novih medija. Predavač je autor članka.

Internet i novi mediji izučavaju se i na privatnom Veleučilištu VERN, te na Nacionalovoj Visokoj novinarskoj školi.

Institut za nove medije je, u suradnji s Fakultetom političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, u prosincu 2009. godine pokrenuo školu za online novinarstvo i online poslovanje pod nazivom „Škola novih medija“. Voditelji programa su prof.dr.sc. Nenad Prelog i dr. sc. Domagoj Bebić, a „program je namijenjen menadžerima u medijskoj industriji, novinarima u tisku, radiju, televiziji i drugim konvencionalnim i nekonvencionalnim medijima, te grafičkim i umjetničkim direktorima izdanja“. Kako je navedeno na web stranici Instituta „cilj škole je pružanje edukacije iz područja online novinarstva i online poslovanja. U vrijeme krize tiskanih, ali i drugih medija ukazat će se na važnost migracije sa „starih“ na nove medije, te upoznati polaznike s problemima u stvaranju učinkovitog poslovnog modela online novinarstva“⁴².

Od izvaninstitucionalnih organizacija, tečajeve online novinarstva organizirala su različita poduzeća i nevladine organizacije. U svibnju 2006. godine križevačka udruga P.O.I.N.T je, u sklopu kulturno-obrazovnog festivala Culture Shock, održala radionicu online novinarstva koju je vodio

⁴² InMed. Škola novih medija. 15.9.2009. URL: <http://www.edemokracija.hr/hr/dogadjanja/skola-za-online-novinarstvo-i-online-poslovanje,96.html>.(22.1.2010.)

novinar Ottone Novosel, uz asistenciju novinara križevačkog portala Krizevci.info⁴³.

Tvrtka PlanetGV organizirala je u listopadu 2007. godine interaktivnu radionicu o internetskom novinarstvu koja je „obrađivala pitanja poput vještine pisanja za internetske medije, problematike autorskih prava, upotrebe multimedijalnih sadržaja pri izvještavanju, te same budućnosti vijesti na internetu.“ Predavač je bio dr. Nick Antonov, predavač on-line novinarstva i informacija na sveučilištima u Austriji i Centralnoj te Istočnoj Europi.

Dio klasičnih medija organizirao je niz savjetovanja za svoje djelatnike koji su preuzeli brigu o online izdanjima.

U ožujku 2009. godine Hrvatsko novinarsko društvo, H-ALTER.org i Pollitika.com organizirali su okrugli stol na temu „Novinarstvo na internetu: Siva zona? Speaker's Corner? Može li ostati nezavisno?“. Na njemu je sudjelovao veći broj praktičara iz područja online novinarstva i dio akademske zajednice koja se bavi problematikom interneta i medija općenito. Na okruglom stolu se raspravljalo o poslovnim modelima online novinarstva, kontroli informacija i zaštiti slobode govora na internetu, kao i o građanskom novinarstvu⁴⁴.

Zaključak

Hrvatsko online novinarstvo je pratilo trendove u zapadnoeuropskim zemljama i Sjedinjenim američkim državama. Ključne godine u razvoju bile su 1998., kad je poduplan broj online medija, 2000., kad se, na valu političkih promjena, online mediji etabliraju kao ozbiljni te 2003., kad po broju korisnika postaju jednakopravni klasičnim.

Struka personificirana u Hrvatsko novinarsko društvo kasni, ali prvu nagradu za online novinarstvo utvrđuje 2003. godine, što se može smatrati službenim priznanjem tog zasebnog oblika novinarstva. Za razliku od HND-a, edukacijsko i znanstveno promišljanje novih medija - interneta prati same početke online novinarstva još od daleke 1995. godine.

⁴³ POINT. Priručnik o internet-novinarstvu. 31.5.2006. URL: [\(http://www.udruga-point.hr/?cat=27\)](http://www.udruga-point.hr/?cat=27).(22.1.2010.)

⁴⁴ Rakar, M. Novinarstvo na internetu – zakašnjeli report. 14.3.2009. URL: [\(http://mrak.org/2009/03/14/novinarstvo-na-internetu-zakasnjeli-report/\)](http://mrak.org/2009/03/14/novinarstvo-na-internetu-zakasnjeli-report/).(22.1.2010.)

Literatura i mrežni izvori

Babić, M. Povijest Indexa. 1.12.2006. URL:<http://www.matijababic.blogger.hr/post/povijestindexa/111039.aspx>.(22.1.2010.)

Balding, T. World Press Trends: Mixed Fortunes for Newspaper Industry. 2002. URL: <http://www.wan-press.org/brugges2002/wpt.html>.(15.01.2010.)

Brautović, M. Analiza sadržaja mainstream hrvatskih online medija: Komercijalni model komuniciranja // Utjecaj globalizacije na novinarstvo / Malović, Stjepan (ur.). Zagreb : ICEJ, 2006. Str. 117-130.

Carnet. Povijest CARNeta. 18.11.2008. URL: http://www.carnet.hr/o_carnetu/o_nama/povijest_carneta.(22.1.2010.)

Duka, Z. U internet vjerujemo. 18.11.2009. URL: <http://www.novilist.hr/2009/11/19/u-internet-vjerujemo.aspx>.(21.1.2010.)

Đurović, Đ. Uloga novinske agencije u internetskom novinarstvu. // Medijska istraživanja. 12, 1(2006.).

GfK. Kako naši građani doživljavaju profesiju – NOVINAR. URL: http://www.gfk.hr/public_relations/press/press_articles/003456/index.hr.html. (21.1.2010.)

Gojić. T. Dodijeljene godišnje nagrade Hrvatskog novinarskog društva. 8.5.2008. URL: <http://www.h-alter.org/vijesti/mediji/dodijeljene-godisnje-nagrade-hrvatskog-novinarskog-drustva>. (22.1.2010.)

Hebrang. B. Primjena novih medija u Hrvatskom tisku. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 75-80.

HND. Pravilnik o novinarskim nagradama.27.3.2003.

HRT. Povijest HRT-a. 2.10.2009. URL: [http://www.hrt.hr/index.php?id=173&tx_ttnews\[cat\]=96&tx_ttnews\[tt_news\]=326&tx_ttnews\[backPid\]=185&cHash=7a4a5cb205](http://www.hrt.hr/index.php?id=173&tx_ttnews[cat]=96&tx_ttnews[tt_news]=326&tx_ttnews[backPid]=185&cHash=7a4a5cb205).(22.1.2010.)

HRT. Važniji datumi u povijesti Hrvatskog radija i televizije. Leksikon radija I televizije. Masmedija, Zagreb, 2006, str. 538.

Hrvatski studiji. Nastavni planovi. Listopad 2008. URL: http://www.hrstud.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=113. (22.1.2010.)

Httpool. Doseg Httpoola. URL: <http://www.httpool.hr/httpool-reach>. (18.1.2010.)

HZSN. Nagrade i priznanja HZSN-a za 2007. godinu. URL: <http://www.hzs.hr/index.php/nagrade/324-priznanja-hzs-a-za-2007-godinu-te-nagrade-za-ivotno-djelo>.(22.1.2010.)

IM&C. Internetsko oglašavanje u Hrvatskoj ove godine poraslo 20%. URL: <http://www.imc-agencija.hr/hr/news/view/373/>. (18.1.2010.)

InMed. Škola novih medija. 15.9.2009. URL:http://www.edemokracija.hr/hr/dogadjanja/skola-za-online-novinarstvo-i-online_poslovanje,96.html. (22.1.2010.)

Koman, K. O projektu. URL: <http://www.hrmedijonline.com/>(22.1.2010.)

LIDER Press. Rezultati natječaja za novinarske nagrade za 2006.godinu. 7.5.2007. URL: <http://www.liderpress.hr/Default.aspx?sid=18574>. (22.1.2010.)

Malović, S. Hrvatska na Internetu: Neiskorištene mogućnosti. // Trenutak hrvatske komunikacije. / uredio Pavao Novosel. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 1995. Str. 28-30.

Malović, S. Stilski obilježja elektroničkih medija. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 88-88.

Malović. S. Internet: New Interactive channel for civil society institutions. // Communication Culture in Transition. / uredila Nora Schleicher. Budapest: Akademiai Kiado. 2000.

Malović. S. Pregled i analiza WWW stranica hrvatskih masovnih medija Internet: Između mode i potrebe. // Medijska istraživanja. 3, 1-2(1997.)

Malović. S.; Babić. M. Web coverage of parliamentary elections: Unused channel. // Community – net in South and East Europe. / uredio Franc Trček. Ljubljana: Faculty of Social Science. 2003.

Malović. S.; Selnow. G.W. The People, Press and Politics of Croatia. London, Praeger, 2001.

POINT. Priručnik o internet-novinarstvu. 31.5.2006. URL: <http://www.udruga-point.hr/?cat=27>.(22.1.2010.)

Prizma istraživanja. Utjecaj društveno-političkih skandala na korištenje interneta u RH. 17.6.2004. URL: <http://www.cati.hr/services/hrv/media>.

htm. (20.8.2005.)

Rakar, M. Novinarstvo na internetu – zakašnjeli report. 14.3.2009. URL: <http://mrak.org/2009/03/14/novinarstvo-na-internetu-zakasnjeli-report/> (22.1.2010.)

REP.hr. Intervju - Željko Anderlon: Smišljam nove web projekte. 11.3.2009. URL: <http://www.rep.hr/vijesti/internet/intervju-zeljko-anderlon-smisljam-nove-web-projekte/253/>.(24.1.2010.)

SAP. Uručene nagrade „SAP ICT journalist prize - Božo Težak“ za najbolje ICT novinare. 11.12.2009. URL: <http://www.sap.com/croatia/about/press/press.epx?pressid=12365>.(22.1.2010.)

Sviličić. N. Izlaz hrvatskih medija na web. // Novi mediji '98. / uredio Pavao Novosel. Zagreb : Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hina, 1998. Str. 89-100.

Tportal.hr. HND objavio dobitnike godišnjih nagrada. 6.5.2009. URL: <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/20105/HND-objavio-dobitnike-godisnjih-nagrada.html>.(22.1.2010.)

Babić, M. Povijest Indexa. 1.12.2006. URL:<http://www.matijababic.blogger.hr/post/povijest-indexa/111039.aspx>.(22.1.2010.)